

Christopher Lasch (2007), Λιμάνι σ' έναν άκαρδο κόσμο: Η οικογένεια υπό πολιορκίαν, Θεσσαλονίκη: Νησίδες

Παναγιώτης Καρλαγάνης

doi: [10.12681/sp.10885](https://doi.org/10.12681/sp.10885)

Copyright © 2016, Παναγιώτης Καρλαγάνης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Καρλαγάνης Π. (2017). Christopher Lasch (2007), Λιμάνι σ' έναν άκαρδο κόσμο: Η οικογένεια υπό πολιορκίαν, Θεσσαλονίκη: Νησίδες. *Social Policy*, 6, 144–145. <https://doi.org/10.12681/sp.10885>

Βιβλιοπαρουσίαση

Christopher Lasch (2007), *Λιμάνι σ' έναν άκαρδο κόσμο: Η οικογένεια υπό πολιορκίαν*, Θεσσαλονίκη: Νησίδες¹

Παναγιώτης Καρλαγάνης,

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πολιτικής Επιστήμης και Κοινωνιολογίας (ΕΚΠΑ)

Ο Christopher Lasch, ένας από τους σημαντικότερους κοινωνιολόγους του 20^{ου} αιώνα, στο βιβλίο του «Λιμάνι σ' έναν άκαρδο κόσμο. Η οικογένεια υπό πολιορκίαν» αναλύει με κριτική ματιά τις κλασσικές προσεγγίσεις της κοινωνιολογίας για τον θεσμό της οικογένειας. Θεωρεί μη επίκαιρη την προγενέστερη μαρξιστική οπτική που κατήγγειλε την οικογένεια ως βάση όλων των μορφών καταπίεσης. Εξετάζει την ιστορική εξέλιξη της κοινωνικής θεωρίας και του ιδεολογικού υπόβαθρου που διαμόρφωσε το πλαίσιο των αντιλήψεων του προοδευτικού κόσμου για αυτόν τον θεμελιακό θεσμό. Εστιάζοντας στη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη κοινωνικών πολιτικών από την πλευρά του κράτους και στην μεταβολή της δομής και της λειτουργίας της οικογενείας, επικρίνει το ρόλο της πρώτης.

Όπως ο ίδιος έγραψε μετά την κυκλοφορία του βιβλίου, το βασικό ερώτημα που τον απασχόλησε στα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα ήταν κατά πόσον οι μεταβολές στα πρότυπα οικογενειακής ζωής είχαν μακροπρόθεσμα επηρεάσει τη δομή της προσωπικότητας του ατόμου. Προβληματίζονταν από τη διαπίστωση ότι για την κοινωνική ευρυθμία δεν απαιτούνταν πλέον η ουσιαστική συναίνεση των πολιτών. Κάθε μορφή εξουσίας, συμπεριλαμβανομένης της γονεϊκής, έμοιαζε να είναι σε μαρασμό. Όπως περιγράφει: τα παιδιά πλέον μεγάλωναν χωρίς αποτελεσματική γονεϊκή επίβλεψη και καθοδήγηση, κάτω από την κηδεμονία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και της «βοήθειας των επαγγελματιών». Μια τέτοια ριζική αλλαγή στα πρότυπα «κοινωνικοποίησης» φαίνονταν ότι θα μπορούσε να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην προσωπικότητα του ατόμου. Το πλέον ανησυχητικό για εκείνον ήταν η αποδυνάμωση της ικανότητας για ανεξάρτητη κρίση, πρωτοβουλίες και αυτοπειθαρχία από τα οποία εξαρτιόνταν βασικά η δημοκρατία.

Πράγματι, ένα από τα κύρια σημεία της κριτικής του είναι η κλιμακούμενη παρέμβαση των «επαγγελματιών βοήθειας» (συμβούλων γάμου, φροντιστών, παιδοψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών κλπ) στο εσωτερικό της οικογενείας. Ο Christopher Lasch αντιλαμβάνεται αυτό το γεγονός ως επέκταση του κοινωνικού έλεγχου μέσω της γραφειοκρατίας και της επαγγελματοποίησης. Υποστηρίζει

¹ Το βιβλίο στην πρώτη του έκδοση κυκλοφόρησε το 1979 στα αγγλικά. Το 2007 κυκλοφόρησε μεταφρασμένο στα ελληνικά από τον Βασίλη Τομανά.

συγκεκριμένα ότι η αλλοτρίωση που προκαλεί η «ανατροφή των παιδιών» από τους ειδικούς έχει καταστροφικά αποτελέσματα για την οικογένεια. Η κατάρρευση των συνόρων μεταξύ κοινωνίας και οικογενείας αφήνει τους ανθρώπους ακόμα πιο εκτιθέμενους στη επιρροή της μαζικής κουλτούρας. Επίσης, αυτός ο τρόπος ανατροφής των παιδιών υποτίθεται ότι παρέχει στους γονείς τη δυνατότητα να αναπτύξουν περισσότερο ο καθένας τη δική του ξεχωριστή ζωή, καθώς οι δεσμεύσεις και οι ευθύνες θα είναι μικρότερες. Ο Lasch αποδεικνύει ότι μια σειρά από ζητήματα όπως η εφημερότητα στις προσωπικές σχέσεις, η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των ζευγαριών, η αύξηση των διαζυγίων, οι συγκρούσεις μεταξύ παιδιών και γονέων κ.α. είναι το αποτέλεσμα της διάβρωσης του θεσμού της οικογενείας εξαιτίας της εισβολής εντός αυτής των αξιών καπιταλισμού της ελεύθερης αγοράς.

Η άποψη που έφερε έναν θεωρούμενο νεομαρξιστή συγγραφέα σε αντιπαράθεση, μετά την έκδοση του βιβλίου, με ένα τμήμα του φεμινιστικού κινήματος της εποχής στις ΗΠΑ ήταν ότι εντόπιζε τις ρίζες της παρούσας κρίσης του οικογενειακού θεσμού στις κοινωνικές μεταβολές που συνέβησαν κατά τις δεκαετίες του εξήντα και του εβδομήντα όπως η σεξουαλική απελευθέρωση, η αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων ζωής, η επαγγελματική σταδιοδρομία των γυναικών, η άνοδος του καταναλωτισμού και η επαγγελματική φροντίδα των παιδιών. Οι θέσεις της Αριστεράς για την οικογένεια αναλώνονταν σε περισσότερες υπηρεσίες πρόνοιας, όπως κέντρα ημερήσιας φροντίδας, κοινωνικούς λειτουργούς και συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού, δείχνοντας αδιαφορία για την ηθική κατάρρευση. Δεδομένη επίσης είναι η αντίθεσή του με τη ρητορική της Δεξιάς, η οποία ενώ αναγνωρίζει το πρόβλημα της κρίσης του θεσμού, υπερασπίζεται διαρκώς την ελεύθερη αγορά που στη πράξη ευθύνεται για ένα μεγάλο μέρος των προβλημάτων ενσταλάζοντας τα στοιχεία του ανταγωνισμού και του ατομικισμού εντός των μελών της οικογενείας και στερώντας την παρουσία των γονέων από τα παιδιά εξαιτίας των ευέλικτων μορφών απασχόλησης κ.α.

Το βιβλίο είναι εξαιρετικά τεκμηριωμένο και πλούσιο σε θεωρητικά στοιχεία καθώς αναφέρεται σε προγενέστερες κοινωνιολογικές μελέτες αναφορικά με την οικογένεια όπως αυτές των Burgess, Locke, Folsom και άλλων και σε σχετικές ανθρωπολογικές μελέτες όπως των Gorer, Benedict και Mead. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνει, αφιερώνοντας ένα ολόκληρο κεφάλαιο, στις θεωρητικές προσεγγίσεις του Talcott Parsons και των παρσονικών κοινωνιολόγων. Επίσης διερευνά θεωρητικά τα ερωτήματά του μέσα από τις ψυχαναλυτικές θεωρίες του Φρόιντ για την παιδική σεξουαλικότητα, το οιδιπόδειο σύμπλεγμα, το ασυνείδητο και τους παράγοντες των ανθρώπινων κινήτρων.

Μολονότι το ιστορικό πλαίσιο του βιβλίου είναι η αμερικανική κοινωνία στα τέλη της δεκαετίας του εβδομήντα, έχει έναν ιδιαίτερα επίκαιρο χαρακτήρα και στη συγκυρία της τρέχουσας κρίσης. Σε μικρότερο βαθμό παρόμοιες διαλυτικές τάσεις εμφανίστηκαν και στην ελληνική κοινωνία τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα όταν αυτή άρχισε να αποκτά τα χαρακτηριστικά των υπόλοιπων δυτικών μετανεωτερικών κοινωνιών. Στην τρέχουσα συγκυρία εμφανίζεται η ανάγκη η οικογένεια να παράσχει προστασία στα μέλη της από τις δυσκολίες που εμφανίζονται σε μια εποχή που η

επιβίωση γίνεται όλο και δυσκολότερη. Όπως υποστηρίζει ο συγγραφέας η οικογένεια εμφορούμενη με τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της κατώτερης μεσαίας και εργατικής τάξης είναι υπό προϋποθέσεις σε θέση να προβάλει μια ισχυρή αντίσταση, όπως και δυνητικά ικανή να προασπίσει τις αξίες που απειλούνται από τον σκληρό ανταγωνισμό και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της ελεύθερης αγοράς.